

نقطه آغاز:

گره کور آموزش دانش شناسی

نوشته هوشنگ ابرامی

پرونده علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

سخن از دو ویستیمین سائگر در جمهوری آمریکا که به میان آمد پاره‌ای
از رجال آن سامان بر سبیل تعارف یا بر اساس واقعیتی روشن بر ایران

دانش‌شناسی به مفهوم علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی بکار رفته است.
دانش در اینجا معنای دانایی، آگاهی (Knowledge, information) و نه
علم (Science) را دربردارد. همان معنایی که واژه‌ها و عبارات بسیاری
در زبان فارسی چون دانش‌آموز، دانشجو، دانشگاه، دانشکده، دانش-
آموخته، سیاه‌دانش و مانند اینها دربردارند.

رشک بردند که چرا تاریخ ما بیش از ده چند تاریخ آنانست و چرا امریکا
 در برابر ایران کودک نوپائی را می ماند در مقابل انسانی گرم و سرد چشیده
 روزگار. بر این قیاس اینک که ما از دهمین سال انجمن کتابداران ایران
 سخن می گوئیم باید بر مردم آن سرزمین غبطه خوریم؛ چرا که تاریخ انجمن
 کتابداران امریکا ده چندان تاریخ انجمن ماست و آنان اکنون در آستانه
 یکصدمین سالگرد خود قرار دارند. اما بید رنگ با یک فاصله زمانی دیگر
 روبرو میشویم. در آن دیار بین پیدایش انجمن کتابداران و رواج آموزش
 دانش شناسی در سطح دانشگاه بیش از ده سال فاصله است و در این
 دیار، هر دو همزمانند. هر دو با هم زاده شده اند و هر دو با هم رشد
 یافته اند. از دیگر سوی اگر سخن از تفاوت زمانی را نادیده بگیریم،
 می بینیم که در این دو هزار و پانصد سال و در آن دو بیست سال، در آن
 یکصد سال و در این ده سال نکات هم رنگ یکدستی وجود دارند که جایی
 برای حسد و حسرت نمی گذارند. یکی از آن نکات، هر چند تلخ و ناگوار،
 اینست که گذشت زمان چه در آن نه دهه و چه در این یک دهه پاره ای از
 پیچیدگیهای آموزش دانش شناسی را بطور قاطع و روشن حل نکرده است.

نخستین و مهمترین پیچیدگی این است: تربیت دانش شناسی
 را از کجا باید آغاز کرد؟ به سخن دیگر، یک فرد پیش از آنکه قدم در خطه
 آموختن کتابداری و دانش شناسی بگذارد چه معلوماتی باید اندوخته باشد
 چه چیزها باید بداند و هر کدام را تا چه میزان. در آموزش پزشکی و حقوق
 و معماری و در تعلیم آهنگری و نجاری و بنائی راه معلوم است. در آن یک
 هر کس تحصیل دبیرستان را به پایان برده باشد و در این یک هر
 کس بتواند پتک واره و آجر در مشت گیرد می تواند در راهی که پیدا است گام
 بردارد. این که در همان آغاز یا میانه راه در بماند و باز ایستد یا استعداد
 و توانائی آنها داشته باشد که راه را به پایان برساند سخنی دیگر است. هر
 چه هست این است که خط شروع در اینها پیدا است. اما در دانش شناسی

چنین نیست و شاید این به خاطر ماهیت آن باشد که پدیده‌ایست هزار
چهره و شهریست بدون دروازه. آشکار نیست که از کجا باید در آن وارد
شد و از کجا آنرا پشت سر گذاشت. به ناچار از راه‌های گوناگون در آن
وارد شده‌اند و آموزش‌ش را در قالب‌های ده‌گونه و صد گونه ریخته‌اند. در
این کارگاه، الزاما هر قالب با قالب دیگر پیوند و پیوستگی نداشته است
در يك خط پیش نرفته‌اند.

شگفت است که نا معلوم بودن نقطه آغاز هیچگاه سبب عدم آغاز نبوده
است. سرگردانی وجود داشته است اما ایستایی و انجماد نه. هر
قومی به خود گفته است که باید آزمو و محك تجربه را به کار گرفت تا راه
را پیدا کرد و چنین کرده‌اند؛ نه فقط آمریکائیان، نه فقط ایرانیان بلکه
همه ملت‌هایی که طی يك قرن گذشته سروکارشان با آموزش کتاب‌داری
و دانش‌رسانی افتاده است؛ و اینهاست نمونه‌هایی از این نقطه‌های
آغاز:

۱- سواد خواندن و نوشتن: هر کس بتواند بخواند و بنویسد
می‌تواند کتاب‌داری بیاموزد. می‌تواند فرا گیرد که کتابخانه و کتاب‌داری
چیست، چگونه کتاب و مجله را باید گرد آورد، چگونه باید آنها را نظم
بخشید و چگونه باید مراجعان را مدد کرد. پیدا است که چنین کسان
فراوانند و اجبارا دوره‌های اینگونه آموزش بیشمار. تاریخ جهانی آموزش
دانش‌شناسی شاهد صدها صدها از این گونه دوره‌ها بوده است. این چنین
دوره‌ها يك هفته و دو هفته، يك ماه و دو ماه و يك فصل و دو فصل دوام
می‌یابند و سرانجام پایان می‌گیرند. عمرشان کوتاه است و ادامه کارشان
به صورتی که به چند سال برسند ناممکن. و باز بیشترین آنها نه در دل
دانشگاه بوده‌اند و نه در وجود آموزشگاه دیگر. شکل غیر رسمی داشته‌اند.
آغاز و انجام این دوره‌ها به تنهایی، کتاب‌داری را تا حد يك کار

ساده دفتری پائین‌نگه می‌دارد. وجود کسانی که این دوره‌ها را می‌بینند، به خصوص در پاره‌ای از اجتماعات لازم است اما کافی نیست. به ناچار باید آموزش را از نقطه‌ای دیگر آغاز کرد.

۲- دیپلم دبیرستان: به ظاهر چنین مرحله‌ای، مثل هر مرحله آموزش رسمی دانشگاهی باید گره از کار بگشاید اما درست در همین خط بر پیچیدگی امر افزوده می‌شود و آموزشگر و دانشجوی دانش‌شناسی همچنان سردرگم می‌مانند. عموماً این چنین آموزشی نخست فرد را به فوق دیپلم می‌رساند. آنچه او در این دو سال آموخته اندکی بیش از آن است که در دوره‌های کوتاه مدت می‌آموزند؛ احتمالاً به اضافه ماشین نویسی، به اضافه چند واحد زبان و به اضافه چند درس تاریخ و جامعه‌شناسی و روانشناسی باز کتابداری در حد فن در جا می‌زند. اگر کتابداری صرفاً فن است پس "علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی" گراف گفتن می‌نماید و حال آنکه چنین نیست؛ باید چاره اندیشید.

برنامه فوق دیپلم را تا حد لیسانس می‌توان طرح ریخت و دانشجویان برانگیخت تا دو سال دیگر دانش بیاندوزد. و پس از چهار سال تحصیل دانشگاهی، دیو دشواری همچنان نفس می‌کشد. چنین دانش آموخته‌ای از فهرست نویسی و تعایه نویسی و چکیده‌نویسی در رشته‌هایی چون علوم پایه یا علوم محض و علوم عملی و بر روی هم از نظمدهی به نوشته‌های تخصصی در می‌ماند و آزیاری به پژوهشگران و خوانندگان این رشته‌ها احساس ناتوانی می‌کند. ناگزیر خط آغاز دیگری باید برگزید.

۳- لیسانس: مگر نه این است که کتابداری با عالم علم و جهان ادب و دنیای هنر جملگی بستگی دارد و همه را باید گرد آورد و نظم بخشید و نیروی فکری جهانیان را به کار اندازد. پس حداقل مرحله‌ای که می‌توان آموزش دانش‌شناسی را آغاز کرد لیسانس است. هرگونه لیسانسی؛ باستان‌شنا

و تاریخ و فیزیک و ادبیات و . . . هر چه هست. باید در شاخه‌های از
دانش‌های انسانی دانش‌اندوخت، پخته شد، زمینه‌های قوی پیدا کرد و
آنگاه با آسایش خیال پای به میدان دانش‌شناسی نهاد. این خط‌آغاز
را که ویلیامسون در نیمی دوم قرن بیستم در آمریکا شناساند بزودی گسترش
یافت و جهانگیر شد اما آغازی بی‌درسر نبود. در ده‌های بزرگ آن یک
به یک و به تدریج آشکار شد.

در نخست‌آموزتن پاره‌ای از روس‌مقدماتی و تا حدی فنی در سطح
فوق لیسانس بود. این خود بسیاری را، به خصوص آنها که در رشته‌های
علوم لیسانس داشتند، از آموزش دانش‌شناسی گریزانند. کتابداری را دست
کم در ابتدا کسل‌کننده و یکنواخت جلوه‌گر ساخت. در دیگر آن بود که
معلوم شد آموزش تنها بدین شکل سبب می‌گردد که عملاً هر کار ساده فنی
را در کتابخانه کسی انجام دهد که در این رشته فوق لیسانس دارد. اما
بزرگترین درد عدم توانایی در برابر قشرهای مختلف اجتماع بود. مگر نه
اینکه دانش‌شناسی با همه گروه‌های اجتماعی روبروست. اگر همه کتابداران
و دانش‌رسانان از لیسانس شروع کنند و به فوق لیسانس و بالاتر از آن برسند
چه کسی باید نیازهای فکری گروه‌های پائین جامعه را پاسخ گوید و ناگفته
پیدا است که هر چه در جامعه‌ای این گروه‌ها بیشتر باشند چنین نیازی شدیدتر
است. در روستاها و دبستانها، و در محله‌های فقیرنشین و زندانها چه
کسانی گردونه دانش را باید بگردانند؟

یک پزشک هر که را بخواهد معاینه و معالجه کند، توانا و ناتوان یابی سواد
و دانشمند، با اندامهائی روبروست که ترکیب و بافت و ساختمان یکسانی دارند.
از این رو در روستا به همان پزشکی نیاز است که در شهر و در زندان به همان
کس که در جامعه آزاد. اما کتابدار را با نیازهای فکری آدمیان سروکار است
و نیازهای فکری به همان اندازه چندگونه‌اند که گروه‌های اجتماعی؛ بافت و ترکیب

و ساختمان اندیشه‌های انسانها یکدست و یکپارچه نیست. همه به کتابدار نیاز دارند و هر گروه کتابدار خاص خود را می‌خواهد. جالب آنکه حتی گروه کتابداران فوق لیسانس در انجام حرفه خویش به یاری کتابدارانی نیاز پیدا می‌کنند که در مراحل پائین تر از آنان باشند و گرنه ناچارند وقت و نیروی خود را صرف اموری ساده کنند، که حجم آنها در کار کتابداری بس چشمگیر است.

۴- فوق لیسانس: و این یکی را که تازه‌ترین نقطه آغازست غول تکنولوژی غرب پدید آورده است. این شیوه بر آنچه که مردم کشورهای در حال رشد از "کتابداری نوین" در ذهن دارند خط بطلان می‌کشد و آنرا "کتابداری سنتی" می‌خواند. برگه و فهرست ورده بندیه‌های عمومی و خدمات ارجاعی مرسوم را به یک سو می‌نهد و طرحی نو پیش می‌کشد که در کارزار آن هیولای ماشین یکتاز است. اگر در دوران روم و یونان باستان یا عصر نوزائی و روشنگری تاریخ و هنر و ادب سلطه داشتند اکنون صنعت و علم سرد مدارند. پس باید در نظم و گسترش نوشته‌ها بیشتر به متون تازه و پژوهشهایی که در علم و صنعت انجام می‌گیرد روی آورد و در این کار سرعت عمل را در نظر داشت. زمان چنین حکم می‌کند. گریز و گزیری نیست. کتابداری سنتی را به حال خود وا می‌گذاریم. بحث دانش‌رسانی و انتقال دانائی را قدرت می‌بخشیم و برای آموزش آن داشتن فوق لیسانس را در رشته‌هایی چون ریاضیات، فیزیک، زیانشناسی، روانشناسی و علم کامپیوتر آغاز کار قرار می‌دهیم. و این نقطه آغاز که به تازگی و آرامی در امریکا روبه رواج است، بی‌گمان چون دیگر شیوه‌ها، بر دیگر کشورها اثر بخش خواهد بود.

و اینک بر آموزش کتابداری در سطح جهانی نظری گذرا بیافکنیم و نمونه‌هایی را که بر شمردیم با واقعیات مقابله کنیم:

تاریخنگاران دانش‌شناسی امریکای شمالی، آموزش رسمی این‌مرز و بوم‌راهه طورکلی به چهار دوره مشخص تقسیم می‌کنند. یکی دوره کارآموزی و آموزش ضمن خدمت که پیش از دیوئی تا به سال ۱۸۸۷ که اولین دانشکده کتابداری دنیا در دانشگاه کلمبیا تاسیس شد به طول انجامید و زمان گواهینامه بود. دوره‌ای که از ۱۸۸۷ تا به سال ۱۹۲۳ زمان انتشار گزارش معروف ویلیامسون به درازا کشید و زمان لیسانس بود و دوره‌ای که از ۱۹۲۳ تا پایان جنگ جهانی دوم را دربرگرفت و زمان فوق لیسانس بود و دوره چهارم که سی سال اخیر را دربرمی‌گیرد و در آن درجاتی چون دکتری و گواهینامه عالی رشد یافته‌اند. اما آموزشی که هم‌اکنون در این منطقه انجام می‌پذیرد تعیین خط مرزی مشخص و معین را بین این دوره‌ها دشوار می‌سازد. اگر محک ارزشیابی انجمن کتابداران امریکا و سیاست خاص آن را در تعیین اعتبار دانشکده‌های دانش‌شناسی اساس کار ندانیم خواهیم دید که امروز نیز در امریکا کالج‌های بسیاری وجود دارند که داوطلب دیپلم می‌گیرند و فوق دیپلم کتابداری تربیت می‌کنند. در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی این کشور نزدیک به دو‌یست برنامه لیسانس کتابداری هست که بیشتر به آموزش کتابدار مدارس می‌پردازند و بیش از پنجاه دانشکده دانش‌شناسی معتبر داوطلبان را در سطح لیسانس برمی‌گزینند و نیز همان‌طور که اشاره شد دانشگاه‌هایی چند در سالیان اخیر، فوق لیسانس را در رشته‌های معین نام می‌نویسند و به آموزش دانش‌رسان در سطح عالی می‌پردازند. همراه این چند گونگی دوره‌های کارآموزی به طور پراکنده همچنان وجود دارند.

در انگلستان که نظام آموزشی آن در دنیا غرب، شکلی خاص خود را دارد نیز چنین دوره‌هایی قائل شده‌اند و بین ایام کارورزی تا آموزش عالی دانشگاهی مراحل شمرده‌اند. اما در این کشور هم با تداخل دوره‌های گوناگون یا بهتر بگوئیم با پذیرش داوطلبان در خطوط آغاز مختلف

روبرویم، سرفرانک فرانسیس زمانی که آموزش در سطح تجربه و امتحانات
 انجمن کتابداران را در کشور خویش به نقد می‌گیرد می‌گوید: "انگلستان
 تنها کشوری نیست که مفهوم آموزش کتابداری را به طور عمیق در نیافته
 است. ۲. در سایه این اعتقاد است، در انگلستان آموزش دانش‌شناسی
 شکلی رسمی‌تر به خود می‌گیرد و "در سال ۱۹۶۶ نخستین لیسانس علوم
 کتابداری به وسیله بخش علوم کتابداری دانشگاه استراتکلاید عملی می‌شود.
 این دوره سه ساله است" ۳ و اکنون جز آنچه پیش از این از طریق انجمن
 کتابداران انگلستان وجود داشت. تجربه و دروس معین و امتحان به وسیله
 انجمن. دوره‌های گوناگون دیگر وجود دارند. هم لیسانس کتابداری هست
 که نقطه آغازش پایان دوره دبیرستانی است، هم دوره فوق لیسانس که خط
 شروعش پایان یکی از دوره‌های تحصیلی دانشگاهی و هم دوره‌های بالاتر.
 در معالک اسکاندیناوی نیز وضع بر همین قرار است. دانمارک دوره
 سه ماهه کارآموزی دارد، دوره لیسانس هم دارد و فوق لیسانس
 نیز دارد. سوئد دوره‌هایی از شش ماه تا
 دو سال عرضه می‌دارد.

بلوک شرق با همه تفاوتی که در سیستم اقتصادی و سیاسی با بلوک
 غرب دارد در این مسیر با دیگر کشورها همگام است. در یوگوسلاوی
 دانش‌آموزی که هشت سال تحصیل دبیرستان را به پایان رسانده باشد
 می‌تواند چهار سال رشته کتابداری بخواند و دیپلم بگیرد. در شوروی
 این یکی از امکانات آغازست. کسی که تحصیل دانشگاهی را تمام کرده
 باشد و یا در مراکز اطلاعات فنی و علمی تجربه کافی اندوخته باشد می‌تواند
 آموزش عالی دانش‌رسانی را آغاز کند. در چکسلواکی شرط آغاز تحصیل
 دانش‌شناسی داشتن دیپلم دبیرستان است و دوره آن دو سال، پنج سال
 و یا هفت سال را دربر می‌گیرد. در لهستان چهار سال تحصیل دانشگاهی

باید داشت تا بتوان دوره دو ساله کتابداری را گذراند و لیسانس گرفت . کشورهای قاره سیاه هم از این ناهماهنگی بدور نیستند . در دانشگاه غنا دوره يك ساله و سه ماهه وجود دارد . در سنگال دانشگاه اکار در شرایط ورود به دوره دو ساله خود از چهار سال خدمت در کتابخانه ، آرشیو یا مرکز اسناد سخن می گوید . در اوگاندا دانشکده کتابداری دو دوره دو ساله و شش ماهه می دهد و به علاوه برای دانشجویانی که در آموزش و پرورش تحصیل کرده اند برنامه ای خاص کتابداری آموزشی دارد . در حبشه که کتابداری در سطح لیسانس وجود دارد .

در دیگر ممالک جهان سوم نیز وضع به همین سان است . برزیل دیپلم دبیرستان می پذیرد و لیسانس کتابداری می دهد و نیز لیسانس در رشته های گوناگون را قبول می کند و فوق لیسانس آموزش می دهد . در مصر که زمانی دوره لیسانس بنیان یافت اکنون دوره سه ماهه برگذار می گردد . در یونان شرط ورود به آموزش کتابداری داشتن دیپلم دبیرستانی است اما دوره آموزش از يك سال فراتر نمی رود . در هند ، سرزمین رانگاناتان ، گواهینامه ، لیسانس ، فوق لیسانس و دکتری دانش شناسی جعلگی وجود دارد و آغاز هر يك با شرایطی خاص . در اندونزی شرط ورود داشتن لیسانس است . در اسپانیا دوره ای از کتابداری هست که شرط ورودش دانستن حداقل يك زبان خارجی است و دوره ای دیگر با دیپلم دبیرستان آغاز می شود . در پاکستان نیز به دوره های شش ماهه تا دکتری بر می خوریم که هر يك در مرحله ای و با شرایطی شروع می شود . و در ایران ، طی دهه اول آموزش کتابداری از این در بدری در امان نبوده ایم . زمانی که گروه علوم کتابداری در دانشگاه تهران بنیان یافت پنداشتیم که نقطه آغاز را یافته ایم . داوطلبان لیسانس از هر رشته های

پذیرفته می‌شوند و کتابداران فوق لیسانس با داشتن معلومات کافی
 در زمینه‌های گوناگون علوم و هنر و ادب کالبد نیمه جان دانش‌جامعه
 را جانی تازه می‌بخشند. دیری نپائید که راه پیش‌پای ما چند شاخه
 شد و نقطه‌های آغاز بسیار نمودار گردید. دوره‌های کوتاه مدت کتابداری
 هر یک به شکلی تجلی کرد. یکی یک‌ماهه و یکی شش‌ماهه. دیپلم
 دبیرستان به عنوان خط شروع دیگری نمایان شد. فوق دیپلم کتابداری
 به میان آمد و به دنبال آن لیسانس کتابداری و در چند دانشگاه کهاد
 کتابداری. تدریس از طریق تلویزیون مسئله آغاز کار را پیچیده‌تر کرد.
 دوره فوق لیسانس همچنان پای بر جا ماند و تلاش در ایجاد و گسترش
 آن شدت گرفت و بد نیست بدانیم که بر اساس طرحی که از تهیه آن سخن
 می‌رود قرار است آنکس که هشت سال تجربه در کتابخانه بیاند ورزد و چند
 دوره چند ماهه ببیند حقوق و رتبه و مقامش معادل لیسانس کتابداری باشد.
 به راستی خط آغاز کجاست؟ در آموزش دانش‌شناسی چه نقطه‌ایست
 که گام نخست را باید بر آن نهاد. تجربه جهانی ظاهراً نشان می‌دهد
 که کشورها هر چه در علم و صنعت پیش‌رفته‌اند درجه‌های بالاتری در این
 رشته ارائه داده‌اند. می‌گوئیم ظاهراً زیرا که واقعیت چنین نیست. در
 ترکیه و پاکستان و هند درجه دکترای کتابداری هست اما در فرانسه و آلمان
 و سوئد نیست. ولی در دید جهانی یک نکته انکارناپذیر می‌نماید و آن
 ناپیدائی مرحله آموزش کتابداری و دانش‌رسانی است. گوئی جعلگی در تاریکی
 کورمال کورمال پیش می‌روند.

چرا چنین است و این کدامین نیروی مرموز است که کتابدار آموزش‌شده
 را در این همه سطوح می‌طلبد؟ پاسخ جامع‌بدین پرسش سخن را بد رازا
 خواهد کشاند. اما باید کوتاه و فشرده گفتم که این گروه‌های مردم‌مند،
 قشرهای جامعه‌اند، طبقات اجتماعند - هر چه نامش را می‌خواهید بگذارید -

که هر کدام کتابدار را به نوعی می خواهند . اینکه هر کتابداری باید امور فنی بداند ، هر کتابداری باید معلومات عمومی داشته باشد و یا هر کتابداری باید بر زبانی جز زبان مادری خویش چیره باشد و مانند اینها پذیرفتنی نیست ؛ اگر چه در اینکه " جامعه کتابداران باید چنین باشد جای گفتگویی تواند بود . به سخن دیگر مفهوم " یک کتابداری را کمتر اجتماعی قبول می کند . سخن از " چند کتابداری باید گفت . و این همانست که در پیش‌بینان اشاره شد . پزشک همه جا پزشک است زیرا که با قلب واحد و نبض واحد و دستگاه تنفس واحد روبروست اما افکار آدمیان و نیازهای فکری آنان وحدت ندارد ؛ هر چند که در اجتماعی از نظر درآمدها و تحصیل و سطح زندگی هماهنگی باشد . " هدف‌غایی از آموزش کتابداری انسانها و عقاید و افکار آنانست ^۵ و چون چنین است ، چون قشرهای مختلف یک اجتماع کتابداران گوناگون می خواهند چاره جز این نمی ماند که آن را در گروه‌های گوناگون آموزش داد . و دست‌آخر یک سوال پیش می آید ، اگر اجتماعی آموزش دانش‌شناسی را در سطح دانشگاه می خواهد چرا در سطوح مختلف دانشگاه چنین نکند ؟ چرا نقطه آغاز را بطور قاطع در بیلم دبیرستان نگیرد و بعد دوره یک ساله دانشگاهی فوق در بیلم ، لیسانس و بالاتر و بالاتر را با یک نظم زنجیری معین پیاپی دنبال نکند ؟

... و در همین جا ، به دنبال سئوال ، پرسشی دیگر اعجوبه وار روی نشان می دهد : چگونه ؟ چگونه ؟

1- Jesse H. Shera. *The Foundation of Education for Librarianship*, New York, Becker and Hayes, 1972. p 230; Herbert Goldhor. ed. *Education for librarianship: The Design of*

Curriculum of Library Schools. Urbana, Unive, of Illinois, 1971, pp. 19, 163; Charles D. Churchwell. *The Shaping of American Library Education.* Chicago, ALA, 1975, p 2-4.

2- Lary Earl Bone ed. *Library Education: an International Survey.* Unive. of Illinois, 1976, p. 62.

3- Geraled Bramley. *A History of Library Education.* Lond Clive Bingley, 1964, p. 65

4- UNESCO. *World Guide to Library Schools and Training Courses in Documentation.* Paris, Unesco, 1972

5- John Dean. *Planning Library Education Programmes.* London Andre Deutsch, 1972, p. 33

پرویش گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی